

OHRANIMO NARCISE

VSEBINSKO POROČILO 2020

Naziv projekta:	Ohranimo narcise
Naročnik:	Občina Jesenice
Vir financiranja:	Občina Jesenice
Izvajalec:	Razvojna agencija Zgornje Gorenjske Spodnji Plavž 24e 4270 Jesenice
Odgovorna oseba:	Eva Štravs Podlogar
Vodja projekta:	Klemen Klinar
Telefon:	04 581 34 16
Elektronska pošta:	klemen.klinar@ragor.si

Žig in podpis

1 Uvod

Narcise so z vidika danosti za razvoj turizma atrakcija, po kateri je občina Jesenice prepoznavna na širšem območju in so kot znamenitost odlična podlaga za razvoj turističnih produktov. Žal pa so zaradi spremenjenega načina kmetovanja rastišča vse manjša in bornejša. Po eni strani se kmetijstvo intenzivira (zgodnejša košnja, baliranje), po drugi strani pa se za kmetijstvo manj ugodne površine opuščajo in zaraščajo. Da bi rastišča narcis ohranili in okrepili, je potreben dolgoročen ukrep, s katerim bi zagotovili obdelavo zadosti velikega območja na tak način, da bi bili ponovno vzpostavljeni pogoji za bogata rastišča narcis, po kakršnih je slovela Golica in travniki pod njo.

2 Cilj projekta

Cilj projekta je vzpodbuditi lastnike zemljišč k zavedanju, da so narcise naravna vrednota. S tem zavedanjem in predvidenim nadomestilom za lastnike bomo dosegli, da bodo rastišča narcis obdelana na način, ki bo zagotovil obstoj in okrepitev narcis in druge avtohtone flore. Kratkoročni cilj ob začetku projekta je bil vključitev čim večjega obsega zemljišč (ob zagonu programa je bil cilj vsaj 10 ha površin), za katere se bodo lastniki obvezali, da bodo obdelani skladno z zahtevami projekta. Po nekaj letih se je izkazalo, da je interes občutno večji, kar izkazujejo tudi kazalniki ob koncu sezone v letu 2020. Dolgoročni cilji projekta je ohranitev naravne vrednote kot osnovnega potenciala za turistični razvoj občine Jesenice.

3 Obseg del

Cilje projekta bomo dosegli z dolgoročno zagotovitvijo narcisam prijaznega načina kmetijske dejavnosti na površinah, kjer rastejo narcise.

V letu 2016 je bila opravljena promocija programa med lastniki zemljišč, pripravljen krovni dokument Program Ohranimo narcise in vključitev prvih 24 lastnikov z 31,33 ha zemljišč.

V prihodnjih letih vključno z letom 2020 je bil poudarek projekta na spremljanju izvedbe programa, tj. kontroli lastnikov zemljišč, ki so vključeni v program, izplačilu nadomestil lastnikom zemljišč za skladno obdelavo zemljišč in pridobivanju novih interesentov za vključitev v program.

V letu 2020 so bile v projekt prvič vključene tudi aktivnosti za vzpostavitev monitoringa števila narcis.

3.1 Spremljanje izvedbe programa Ohranimo narcise

V letu 2020 se je izvajal nadzor nad upravičenci glede upoštevanja pogojev za obdelavo zemljišč. Predmet nadzora so bila zemljišča, ki so jih upravičenci vključili v program. Nadzorni pregledi so bili nenapovedani in so se izvajali brez prisotnosti upravičencev. Po potrebi se je stanje ob nadzornih pregledih evidentiralo tudi s fotografijami, natančnejša izmera pa z GPS snemanjem. Nadzorni pregledi so potekali med 24. 6. 2020 in 17. 9. 2020. Ob kontrolah so bila pri posameznih lastnikih ugotovljena neskladja, ki so bila evidentirana in ustrezno upoštevana pri končni določitvi skupnega nadomestila upravičenca. Ob nadzornih pregledih je bilo ugotovljenih 20 neskladij pri 8 lastnikih. Ugotovljena neskladja so bila:

- obdelovalna površina ali njen del ni bil pokošen (1,88 ha),
- prezgodnja košnja (0,11 ha),
- drugačen način obdelave od prijavljenega (0,09 ha),
- neustrezno spravilo (siliranje) (0,09 ha)
- v program vključena neupravičena površina (pozidava zemljišča) (0,01 ha).

Ugotovljeno neskladje (nadzor 17. 9. 2020) – nepokošen travnik, v letu 2020 vključen v program (foto: Klemen Klinar)

Ugotovljeno neskladje (nadzor 24. 6. 2020) – travnik, delno pokošen pred dovoljenim datumom (foto: Klemen Klinar)

Neskladja so bila ugotovljena na skupaj 2,18 ha, pri čemer se je plačilo nadomestila odtegnilo latnikom na 2,09 ha, na preostalih 0,09 ha pa se je nadomestilo znižalo zaradi prilagoditve nadomestila dejanskemu načinu obdelave.

3.2 Izplačilo nadomestil lastnikom zemljišč

Po zaključku obdelovalne sezone in opravljenih kontrolah smo v skladu z ugotovljenim stanjem poskrbeli za izplačilo nadomestil v program vključenim lastnikom zemljišč.

Višina osnovnega nadomestila je določena na letni ravni na podlagi zagotovljenih sredstev s strani financerja programa in skupne prijavljene površine. Pri določitvi višine nadomestila so se upoštevale tri višine glede na način obdelave zemljišča:

- strojna košnja in strojno spravilo – osnovno nadomestilo x 1,
- strojna košnja in ročno spravilo – osnovno nadomestilo x 1,5,
- ročna košnja in ročno spravilo – osnovno nadomestilo x 2.

Pri končni določitvi in izplačilu nadomestil smo upoštevali rezultate kontrolnih pregledov in v skladu z njimi v programu predvidene sankcije oziroma popravke.

3.3 Ažuriranje programskih dokumentov

Za čim bolj korektno komunikacijo med lastniki in upravljalcem programa je bil že v letu 2016 pripravljen krovni dokument Program Ohranimo narcise, ki jasno opredeljuje potek programa in odnose med financerjem, izvajalcem programa in lastniki zemljišč.

Tekom izvedbe programa se navedeni program posodablja in nadgrajuje, o spremembah programa pa sprotno obveščamo vse v program vključene lastnike. Zadnja posodobljena verzija Programa Ohranimo narcise (verzija 1.4.) iz julija 2020 se nahaja na spletni strani Razvojnega agencija Zgornje Gorenjske (<http://www.ragor.si/?subpageid=1783&contid=1785>).

3.4 Nastavitev programa za nadaljevanje izvajanja programa v 2021

S septembrskim dopisom smo lastnike zemljišč povabili tudi k podaljšanju vključitve v program v letu 2020 ali morebitnim spremembam površin, vključenih v program. V okviru te možnosti so štirje lastniki iz programa izključili skupno 1,00 ha površin, trije lastniki pa so svoje površine povečali v skupnem obsegu 0,49 ha. Glede na določila Programa smo 0,08 ha površine pri enem lastniku umaknili iz programa zaradi trikratnega zaporednega neskladja na isti površini.

Zaradi fiksno določenih finančnih sredstev za lastnike zemljišč v letu 2020 nismo izvajali obširne promocije programa. V postopku vključitve v program smo obravnavali 3 interesente, ki so se sami obrnili na RAGOR z željo po vključitvi. Za program so izvedeli od lastnikov, ki so vanj že vključeni. Vsi trije so ustrezali pogojem. V program je bilo s tremi novimi lastniki vključenih 1,74 ha novih površin.

V letu 2020 je za obdelovalno sezono 2021 tako v program vstopilo 33 lastnikov s skupno 39,66 ha rastišč narcis.

V spodnji tabelah je prikazanih nekaj splošnih številčnih podatkov.

	Št. lastnikov	Št. novih lastnikov	Površina (ha)
Obdelovalna sezona 2017	24	/	31,33
Obdelovalna sezona 2018	30	6	36,37
Obdelovalna sezona 2019	31	3	38,67
Obdelovalna sezona 2020	31	1	39,09
Obdelovalna sezona 2021	33	3	39,66

Način obdelave	Površina 2020 (ha)	Površina 2021 (ha)
Ročna košnja, ročno spravilo	5,48	4,48
Strojna košnja, ročno spravilo	19,83	21,18
Strojna košnja, strojno spravilo	13,78	14,00
Skupaj	39,09	39,66

Katastrska občina	Površina (ha) 2019	Površina (ha) 2020	Površina (ha) 2021
Hrušica	2,62	2,62	3,14
Javorniški Rovt	8,07	8,25	9,08
Koroška Bela	6,99	6,99	6,99
Planina pod Golico	7,10	6,49	6,21
Plavški Rovt	2,95	2,92	3,24
Prihodi	10,94	11,81	11,00

3.5 Monitoring rastišč narcis

Program Ohranimo narcise je v prvi vrsti namenjen obstoju in okrepitvi rastišč narcis. Da ugotovimo dejansko uspešnost programa in vzporedno s tem odkrijemo tudi dejavnike, ki vplivajo na narcise (negativne in pozitivne), je bil v sodelovanju z Zavodom Republike Slovenije za varstvo narave, Območno enoto Kranj (v nadaljevanju ZRSVN) vzpostavljen sistem monitoringa rastišč narcis na območju občine Jesenice.

Metodologija monitoringa je bila določena v sodelovanju med obema institucijama, osnovana pa je na spremljanju števila cvetov na stacionarnih ploskvah. Določenih je bilo 10 ploskev na različnih tipih rastišč, tudi takšnih, ki niso vključeni v program ali celo niso več košeni. Na vsaki ploskvi se v krogu s polmerom 2 m prešteje število cvetov narcis. Postopek se bo ponovil vsako leto v času cvetenja. Ob morebitnih ugotovitvah razmer na terenu se bo spremljalo tudi klimatološke podatke o mesečni količini padavin in povprečnih mesečnih temperaturah za obdobje januar – maj. S pomočjo zbranih podatkov bomo lahko empirično ugotovili, kateri dejavniki (človeški – kmetijska obdelava, naravni – podnebje) ključno vplivajo na množino in zmanjševanje/povečevanje števila narcis. Poročilo s konkretnimi podatki iz prvega monitoringa se nahajajo v prilogi k temu poročilu.

Štetje cvetov narcis na Golici (foto: Klemen Klinar)

4 Sklep in nadaljnje aktivnosti

V letu 2016 je bil postavljen okvir za kvalitetno in trajnostno gospodarjenje z narcisnimi travniki, ki so po eni strani naravna vrednota, zaščiteni na lokalni in državni ravni, po drugi strani pa osrednja turistična zanimivost občine Jesenice. Z obeh vidikov je ohranitev narcisnih travnikov zelo pomembna, dosežemo pa jo le v sodelovanju z lastniki zemljišč, ki rastišča travnikov obdelujejo.

Vzpostavljeni program Ohranimo narcise se je tekom obdelovalne sezone 2020 izkazal kot uspešen, saj je bilo skladno z zahtevami obdelanih 94 % površin. Preostalih 6 % zemljišč priča o tem, da je program do lastnikov strikten in je kontrolni pregled površin upravičen in potreben. O uspešnosti programa priča tudi splošno zadovoljstvo lastnikov zemljišč, v letu 2020 je bil iz programa izločen en lastnik (izločitev je posledica starosti, saj lastnik ni več zmožen obdelovati zemljišča), trije novi so se mu pridružili. V komunikaciji z lastniki pa opažamo, da se tudi splošni odnos do narcis in njihovih rastišč izboljšuje.

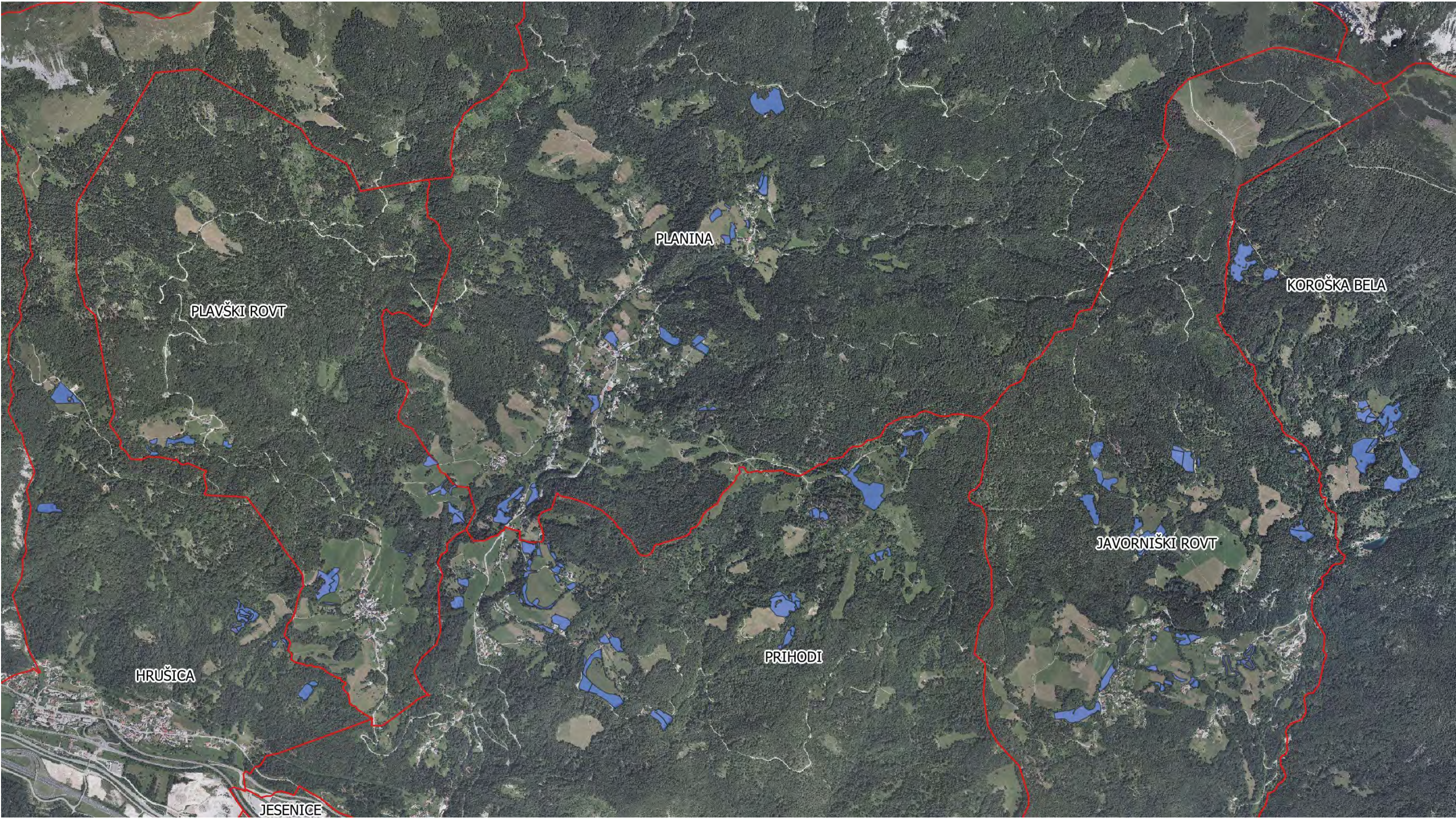
O konkretnih rezultatih v tem trenutku izvajanja programa še ne moremo govoriti, a vsekakor je program osnova za ohranitev in okrepitev rastišč narcis. Z letošnjim letom smo programu dodali še strokovno noto, saj smo z ZRSVN vzpostavili monitoring rastišč, ki bo pokazal, kateri dejavniki in kako vplivajo na narcise. Po štirih obdelovalnih sezonah se odpirajo tudi možnosti za postopno vključevanje narcisnih površin v morebitne turistične ali izobraževalne programe, zato bomo v letu (če bodo zdravstvene razmere to dopuščale) pričeli z izobraževanjem lokalnih otrok preko obiskov narcisnih travnikov v času cvetenja.

5 Priloge

Priloga 1: Pregledni zemljevid površin za leto 2021

Priloga 2: Poročilo o monitoringu rastišč v letu 2020

Priloga 1: Pregledni zemljevid površin za leto 2021

Priloga 2: Poročilo o monitoringu rastišč v letu 2020

POROČILO ŠTETJA CVETOČIH NARCIS V LETU 2020

Jesenice, Kranj, 28. 8. 2020

Izvajalca: Razvojna agencija Gorenjske RAGOR, Zavod RS za varstvo narave OE Kranj.

Namen: letno spremljanje števila cvetočih narcis (*Narcissus poeticus ssp. radiiflorus*) na izbranih popisnih ploskvah za spremljanje učinkovitosti programa Ohranimo narcise.

Popisne ploskve: deset popisnih ploskev površine 12,56m² (krog premera 4 m) z naslednjimi spremenljivkami: ne/subvencionirana košnja, ne/gospodarjenje, različna nadmorska višina. Štetje izvedeno v času cvetenja narcis.

Popis vegetacije: popis cvetnic na istih ploskvah izveden junija po cvetenju narcis.

Rezultati 2020:

	habitatni tip*	VKLJUČENOST V PROGRAM 2020	KOŠNJA 2020	POSEBNOSTI	ŠT. NARCIS	ŠT. CVETNIC
GOL01	ni podatka	ne	ne	zadnjič košeno 2013, površina je del ovčje planine Golica, paša avgusta	952	15
JVR01	6410x6520	da	da		89	27
JVR02	ni podatka	ne	da	meliorirano 1980	41	20
LIP01	6230	da	da	meliorirano pred pribl. 30 leti	5	29
LIP02	6230x6520	da	da		319	16
PPG01	6230x6520	da	da	meliorirano 2019	22	12
PPG02	6230x6520	da	da	ročna košnja in spravilo	346	23
PLR01	6520	ne	ne	zadnjič košeno 2017	102	22
PLR02	6520	ne	da		412	22
PLR03	6520	da	da		939	21

Legenda:

PLR Plavški rovt	*popis habitatnih tipov 2007
JVR Javorniški rovt	
LIP Lipene	
GOL Golica	
PPG Planina pod Golico	

Ugotovitve in zanimivosti:

- Največje število cvetov narcise je na GOL01 in PLR03. Na prvi se ne kosi od leta 2013 in ni vključena v program, na drugi se gospodari in je subvencija.
- Najmanj cvetov je na LIP01 in PPG01: na obeh se gospodari in je subvencija, a je bila na obeh izvedena melioracija. Na LIP01 pred pribl. 30 leti, na PPG01 pred letom dni.
- Največ cvetnic je na LIP01, kjer se kosi in je površina vključena v program. Kot kaže je melioracija na lokaciji popisne ploskve močno stanjšala plast rodovitne prsti, s čimer so bili ustvarjeni pogoji za druge rastlinske vrste, ki so bolj konkurenčne na slabših tleh kot je narcisa, ki rabi globoka tla.
- Najmanj cvetnic je na območju PPG01; razlog je nedavna melioracija za potrebe javnega vodnega zajetja.
- Največ zavarovanih cvetnic je na LIP01.
- Odklon od povprečne količine padavin za obdobje januar – maj je v letošnjem letu v primerjavi z obdobjem 1990-2019 **-32%** (povprečje za merilni mesti Javorniški rovt in Planina pod Golico).
- Odklon od povprečne temperature je v letošnjem letu za obdobje januar – maj v primerjavi z obdobjem 1990-2019 **+1.8°C** (merilno mesto Planina pod Golico).

Pripravila:

Metod Rogelj, Zavod RS za varstvo narave OE Kranj

Klemen Klinar, Razvojna agencija Zgornje Gorenjske